

Investering i Tanzania – betyr det flere problemer for rurale kvinner eller en bedring av kvinners landrettigheter?

Spørsmålet ble stilt til tre forskere og leder for UN Women på et møte i Eldorado bokhandel, Oslo 22. mai 2017

I tillegg til leder av UN Women deltok professor Ingunn Ikdahl fra Universitetet i Oslo, professor Ian Bryceson fra NTNU og professor Siri Lange fra Universitetet i Bergen/Chr. Michelsens Institutt. Samtlige har lang forskererfaring fra Tanzania/Øst-Afrika.

Phumzile Mlambo-Ngcuka, Executive Director of UN Women (FNs kvinnesjef)

Foto FOKUS

FN har utarbeidet veiledende prinsipper som tydeliggjør enkeltstaters ansvar for å beskytte egne innbyggere. Som representant for UN Women i Norge har FOKUS påtatt seg rollen som vakthund for å overvåke at utenlandske investorer respekterer de universelle menneskerettigheter. Den norske ambassaden støtter arbeidet med å knytte likestillingsmål og kvinners samfunnsdeltagelse til næringslivsagendaen. Rådgiverne Gunhild Ørstavik og Sylvi Bratten (fra FOKUS) ble i desember 2016 invitert til å delta på seminaret «Business Case for Human Rights & Gender Approach i Tanzania, sammen med norske selskap som opererer i landet.

Under seminaret ble det gjennomført en workshop med alle deltagerne. Med utgangspunkt i et tenkt case med typiske problemstillinger knyttet til landbruk, energi, gruvedrift, olje, gass og infrastruktur fant de mange brudd på FNs utarbeidede prinsipper. Lokalbefolkningen blir verken hørt eller informert, får ingen taksering og lav/ingen kompensasjon for vedtak fattet av sentrale myndigheter. I tillegg til brudd på menneskerettighetene er kjønnsbasert vold en konsekvens av kampen om jord. Seksuelle overgrep rettes mot kvinner for å true, skremme og straffe dem som krever sine rettigheter. Det skjer både i storfamilien, lokalsamfunnet og på arbeidsplassen.

Professor Ingunn Ikdahl arbeider ved det juridiske fakultet i Oslo og har forsket i Dar-Es-Salaam. Kvinner har i utgangspunktet ikke rett til å arve. En kvinne hadde likevel etter mannens død, gått rettens vei, og vunnet. Hun ba om at dokumentene ble utstedt i barnas navn, ikke i sitt eget, for å unngå problemer med svigerfamilien. Lovverket er sterkt påvirket av normer som er religiøst og/eller kulturelt betinget. Nasjonale og lokale lovtolkninger er svært forskjellige, og innbyggerne, spesielt kvinner, har liten tro på at staten ivaretar dem.

Tanzania trenger kapital og ønsker at firmaer skal investere. Forskerne understreket at investorer ønsker å bli rike fort. Det betyr at de trenger billig land og arbeidskraft. Utenlandske investorer har tilgang til sjømat/havfiske, gass, gruvedrift og petroleum. Firmaer overrapporterer utgifter og underrapporterer inntekter, for å betale mindre avgift til

myndighetene. Forskerne bekreftet at mange utlendinger, bl.a. kinesere, har investert i Tanzania. Dette har ført til vold og utbytting av kvinner, og mye korrupsjon.

Leder for UN Women lyttet til forskerne og kom med følgende innspill: Feministiske bevegelser og fagorganisasjoner er meget viktige. Iflg. grunnloven er det ikke lov å diskriminere kvinner i Tanzania, men det utøves ingen kontroll. Myndighetene har signert det meste av internasjonale lover, som for eksempel CEDAW (Convention on the Elimination of All forms of Discrimination against Women). Det står i landets grunnlov at de skal promotere kvinner i ledende, offentlige posisjoner og i parlamentet. **Alt er flott på papiret, men har ingen betydning i virkeligheten.**

Mange investorer kommer fra Sør-Afrika og har med seg «boerstilen». Det er riktig at lokalbefolkningen mister tilgang til mat/fisk og land. At en stat har egen matsikkerhet er viktigere enn eksport av varene. Dette er skremmende **nykolonialisering**, sa leder av UN Women.

FNs kvinnesjef sa også at vi har en illusjon om fremgang for likestilling, men seier blir det ikke før menn deltar i husarbeid. Hun slår alarm for kvinners rettigheter globalt sett, som har reversert på flere områder. Vi trenger sterke stemmer på grasrota og nasjonale ledere som kjemper for likestilling. Kvinners yrkesdeltagelse har sunket, lønnsgapet mellom kvinner og menn har økt. Vold mot kvinner er forbudt de fleste steder, men volden øker. Det samme gjelder drap, trafficking og barneekteskap. Menn må på banen, kvinnelige toppledere må ansettes og knuse glasstaket. Menn må bli rollemodeller, **sønner må se sine fedre på kjøkkenet og i omsorgsarbeid.**

Oppsummering av barrierer som kvinner i Tanzania møter:

- Mesteparten av land som brukes av kvinner, blir «gitt bort» til investorer
- Menn tar kontrollen over avlinger/inntekter
- Kvinner arbeider mange timer daglig for å skaffe mat og vann til familien
- Når kvinner mister land, må de arbeide enda flere timer og gå enda lenger etter vann
- Nyinvesteringer kommer ikke kvinner til gode – menn favoriseres
- Kvinners navn forekommer sjelden i dokumenter
- Kvinner får ikke delta i avgjørelser og ekskluderes fra forhandlinger
- Patriarkalske normer/sedvane gjør at menn har større kontroll i landsbyen enn kvinner
- Kvinner utfordrer aldri menn åpenlyst i lokalmiljøet
- Kvinner kontrolleres t.o.m. av sine ektemenn

Opplysningene er i tråd med informasjon i «Bistandsnytt» av 29.05.17, hvor det står:

«AVGIFTSSNUSK: Tanzania taper 17 milliarder kroner i året. Da 277 konteinere på havnen i Dar-Es-Salaam ble undersøkt, viste det seg at store deler av mineralinnholdet i gruvesanden ikke var oppgitt til skattemyndighetene. ... Tapet skyldes ulike former for skatte- og avgiftsunndragelser og spesialavtaler. Sanden som skulle eksporteres fra en privatdrevet del av havnen, inneholdt bl.a. gull, kobber, sølv og andre edelmetaller. Landet fortsetter å bli snytt for tiltrengte inntekter som kunne styrket helsesektoren og infrastrukturen. Sammenlignet med tidligere rapporter (fra KN) har tapene økt enormt de siste fem årene. ...»

Konklusjon

De utenlandske investeringene i Tanzania har ikke bedret de rurale kvinners landrettigheter. Tvert imot - de har skapt flere problemer.

Gerd Louise Molvig
Unionens FOKUS-kontakt